

Bodemzorg saneert olieputten in natuurgebied Oosteinderpoel

Actieve aanpak IBC-locatie

Veel bodemverontreinigingen zijn in het verleden aangepakt door middel van IBC: Isoleren, Beheersen, Controleren. Dit leidt tot hoge, in principe eeuwigdurende, nazorgkosten. Door nieuwe technieken, inzichten en veranderde behoeften kan het nu gunstig zijn om een IBC locatie alsnog actief te saneren. Een inspirerend voorbeeld waarbij IBC is omgezet in een actieve aanpak, is te vinden in het natuurgebied Oosteinderpoel in Aalsmeer.

Door: Jessica Thomas, Marcel Rozing en Vincent Breij

Over de auteurs:

J. Thomas MSc., adviseur nazorg, afkoop en stortplaatsen bij Bodemzorg / Afvalzorg
drs. M.J.M. Rozing, projectleider bij Bodemzorg / Afvalzorg en voorzitter van de werkgroep Herziening IBC locaties in het BodemBreed Forum
drs. V.J.M. Breij, OTUS Management / Advies, projectleider sanering Oosteinderpoel

PROBLEMATIEK

Nederland is met de aanpak van de spoedlocaties hard op weg om de bodemsaneringsopgave af te ronden. Voor IBC-locaties (Isoleren, Beheersen, Controleren) is in het verleden de afweging gemaakt dat de kosten van het actief saneren of geheel verwijderen van de verontreiniging niet opwegen tegen de baten. Hierdoor zijn langjarige, tot soms eeuwigdurende maatregelen nodig om risico's tegen te gaan en deze maatregelen te controleren en zelfs op den duur te vervangen. Dankzij toegenomen kennis over verontreinigingen en technische ontwikkelingen zijn er tegenwoordig meer mogelijkheden om de verontreinigingen alsnog definitief te saneren. Daarbij kunnen ruimtelijke ontwikkelingen een vliegwieltje zijn. Bodemzorg zoekt, in samenwerking met overheden en marktpartij-

IBC maatregelen zijn
tijdelijke maatregelen

en, naar mogelijkheden om IBC locaties actief aan te pakken. Door verontreinigen nu aan te pakken besparen we volgende generaties kosten en risico's van intensieve toekomstige nazorg.

BREDER DRAAGVLAK

Om draagvlak te krijgen voor eindige oplossingen voor IBC locaties is de werkgroep Herziening IBC locaties¹ opgericht met diverse

FOTO 1: ACTIEF SANEREN VAN OLIEPUTTEN.

marktpartijen, onder de koepel van het BodemBreed Forum. Door middel van inspiratiesessies wordt kennis gedeeld en verspreid. De werkgroep streeft naar aandacht voor nieuwe ideeën over IBC locaties en probeert de actieve aanpak hiervan te bevorderen.

Het opzetten van een werkgroep voor de actieve aanpak van IBC locaties sluit aan op het recent verschenen rapport van de Technische commissie bodem (TCB).² In dit rapport wordt verkend of het huidige beheer van IBC locaties kan worden aangepast. De TCB adviseert om op centraal niveau de regie te nemen en inspanning te leveren om alle 'klassieke' IBC-locaties te ordenen naar de te verwachten mogelijkheden voor een toekomstige aanpak. Er is een stappenplan opgesteld dat per locatie leidt tot inzichten in de huidige situatie en mogelijk tot plan van aanpak om tot eindige nazorg te komen. Volgens de korte studie verricht door TTE³, waarnaar ook wordt verwezen in het rapport van de TCB, is sprake van meer dan 2.000 locaties, vooral in Noord-, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Er wordt gesproken over 100 à 200

FOTO 2: OLIEVATEN IN OLIEPUTTEN.

'klassieke' verontreinigde locaties met een IBC-regime waarbij in de toekomst mogelijk onacceptabele risico's kunnen optreden.

OLIEPUTTEN IN DE OOSTEINDERPOEL

In 2015 is de actieve sanering van de IBC-locatie "olieputten van Van Staveren" in natuurgebied de Oosteinderpoel gestart. In de jaren '50 en '60 is in twee putten op legale wijze olieafval verwerkt. Actieve sanering en verwijderen werd daarna in de jaren '80 en '90 te kostbaar bevonden. De IBC maatregelen bestonden uit het aanbrengen van beschoeiing en hekken, gebruiksbeper-

Herstel van omgevingskwaliteit moet op waarde worden geschat

kingen en het monitoren van de grondwaterkwaliteit rondom de olieputten. Bodemzorg (onderdeel Afvalzorg) is gespecialiseerd in de monitoring en nazorg van stortlocaties en verontreinigde locaties. Het bedrijf heeft in 2006 de verantwoordelijkheid voor de verontreiniging overgenomen door een afkoop van de toenmalige eigenaar. Gelijktijdig is het Landschap Noord-Holland eigenaar van het perceel geworden, in combinatie met het omliggende natuurgebied.

De nazorg werd in eerste instantie overeenkomstig de IBC-principes voortgezet door de maatregelen te handhaven. De situatie ter plekke was echter verre van optimaal. Om de putten stond een hek, om het gevaar op wegzakken in het oliemoeras bij het betreden van het terrein te voorkomen. Dit betekende dat het terrein in principe eeuwigdurend ontoegankelijk was. De putten waren in het verleden weliswaar enigszins begroeid geraakt, maar echte natuurontwikkeling was niet mogelijk. Grotere planten zakten onder hun eigen gewicht weg in de olie en het terrein was ongeschikt voor dieren. Ook waren steeds opnieuw reparaties van de beschoeiing en kade rondom de olieput nodig om verspreiding van de olie naar de omgeving tegen te gaan.

In eerste instantie heeft Bodemzorg in samenwerking met Landschap Noord-Holland en provincie Noord-Holland de haalbaarheid van een actieve, definitieve aanpak onderzocht.

Landschap Noord-Holland is eigenaar van de locatie en staat voor natuurontwikkeling. De provincie doet mee omdat zij, als verantwoordelijke organisatie voor zowel de bodemkwaliteit als voor natuur en recreatie in de provincie, ook belang heeft bij een definitieve oplossing. Aannemers en verwerkers werden in een vroeg stadium bij het project betrokken om de best mogelijke aanpak te kiezen en de kosten daarvan te bepalen.

Op verschillende manieren (interviews, archiefonderzoek, veldwerk, monsternamen) werd informatie verzameld over de samenstelling van de olie en de omvang van de putten. Hieruit bleek onder andere dat de olie nu calorische restwaarde heeft. Dit is een fundamenteel ander uitgangspunt dan in saneringsonderzoeken uit het verleden, waarin (noodgedwongen) was gerekend met de verwerking van olie als chemisch afval. Ook bleek dat de afmetingen van de putten in vroegere saneringsonderzoeken vaak conservatief waren gekozen (grote diepte, geen rekening gehouden met taluds), met hoge ramingen van saneringskosten tot gevolg.

Behalve beter inzicht in de feitelijke situatie en de technische ontwikkelingen, biedt de huidige wetgeving meer ruimte voor een definitief saneringsresultaat zonder nazorg. Anders dan in de jaren '80 en '90 kan de sanering zich nu in de eerste plaats richten op het wegnemen van de actuele risico's. Destijds werd alleen een multifunctionele aanpak (sanering tot beneden de A-waarde, later streefwaarde) als acceptabel gezien voor een definitieve aan-

FOTO 3: VERBODSBORD.

pak. Daardoor viel het kwartje vaak de kant op van een IBC-aanpak. De verruiming van de huidige wetgeving is, gezien het toegenomen inzicht de afgelopen decennia in de feitelijke risico's van bodemverontreiniging, verantwoord. Overigens is de saneringsdoelstelling voor Oosteinderpoel verdergaand dan alleen het wegnemen van de risico's. Het doel is alle verontreiniging te verwijderen tot beneden de interventiewaarde.

De sanering van de olieputten is in het najaar van 2015 gestart. Alle olie wordt verwijderd. Risico's van de verontreiniging voor mens en natuur worden door de sanering definitief weggenomen. Na afloop van de sanering wordt de locatie geschikt gemaakt voor natuur die uniek is voor West-Nederland: rietvegetatie die zich via verschillende stadia van verlanding tot moerasheide ontwikkelt. Deze vegetatie is een geschikt leefgebied voor vele diersoorten en onder andere van groot belang voor de noordse woelmuis, die alleen in West-Nederland voorkomt en ernstig bedreigd is.

LANGE TERMIJN VISIE DOOR AFKOOP

Vooral op locaties waar de aanwezigheid van een bodemverontreiniging de gewenste ontwikkeling van een gebied belemmert, is de nieuwe aanpak van oude IBC locaties kansrijk. Bij steeds wisselende verantwoordelijke partijen/ beheerders is het niet eenvoudig om zo'n afweging voor de langere termijn te maken. Bij de Oosteinderpoel lag die verantwoordelijkheid bij Bodemzorg. Om IBC maatregelen te handhaven moet regelmatig een monitoring worden uitgevoerd en moeten voorzieningen worden vervangen. Ook qua gebruik heeft een IBC-locatie vaak minder waarde. Zelfs als een actieve aanpak op de langere termijn goedkoper is dan voortzetten van de IBC-maatregel, is het vaak lastig de verantwoordelijke partijen de benodigde éénmalige investering te laten doen en uitvoeringsrisico's van een saneringsmaatregel te laten nemen. Doordat de locatie Oosteinderpoel al was afgekocht kon de volledige verantwoordelijkheid voor de sanering ervan nu (vooral) door Bodemzorg worden gedragen. Het budget voor de sanering van de Oosteinderpoel komt dan ook grotendeels uit de afkoop van de verontreiniging.

CONCLUSIE

De sanering in de Oosteinderpoel is een mooi voorbeeld van een oude IBC-locatie die actief en definitief kon worden aangepakt. De eenmalige investering leidt tot verbetering van de omgevingskwaliteit en tot besparing op de lange termijn. Concrete

FOTO 4: TOEKOMST: MOERASHEIDE.

factoren die dergelijke saneringen, al dan niet in combinatie, mogelijk maken:

- toegenomen kennis over het gedrag van bodemverontreiniging en sanering ervan;
- beter en nieuw inzicht in de feitelijke situatie op de locatie;
- technische ontwikkelingen;
- samenwerking tussen belanghebbende partijen en marktpartijen;
- meer speelruimte bij het kiezen van de beoogde aanpak dankzij wetgeving gericht op actuele risico's;
- een lange termijn visie met goede inschatting/verdeling van risico's.

Een gewenste herontwikkeling waar alle partijen achter staan, zoals in dit geval herstel van natuurwaarden, werkt stimulerend. Ook andere ontwikkelingsplannen geven kansen, zoals woningbouw of aanleg van een bedrijventerrein. Een afkoopsom kan de basis leggen voor het benodigd budget voor een concrete sanering.

NOTEN

1. www.bodembreedforum.nl.
2. Advies Eindig beheer grote voormalige bodemsaneringslocaties met IBC regime, Technische commissie bodem, TCB A108(2015), 16 december 2015
3. Quicksan/karakterisering IBC-locaties, Alphenaar A., Van de Velde A, TTE, 15022, 30 juli 2015.